

se za to reč potegne. Verjemite nam, kadar bodo kmetovalci povsod in splošno toliko pametni, da ne bodo volili za svojega poslanca tistega, katerega jim ta ali ona politična stranka voliti vелеva, ampak si bodo izbrali tistega, katerega ki k njim pride in se pouči o njih željah ter je mož, da bode vedel zastopati kmetijske zahteve: potem se bodo kmetijske razmere korenito zboljšale. Naše kmetsko ljudstvo je verno in narodno, a tako bode le tedaj ostalo, če bode v dobrih gmotnih razmerah, zato je pa sveta dolžnost naših slovenskih poslancev, da se bodo v bodoče za kmetijske razmere bolj brigali, nego so se dosedaj.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

213.

Golubaška muha. Pravlјice o tej muhi; njeno razprostranjenje, in preobrazba.

Kar so moskiti v Ameriki človeku, to je golubaška muha v našem Podonavju domačej živini. V Banatu ob Donavi, in na drugi strani v Srbiji, ukvarja se ljudstvo mnogo z živinarstvom, ali golubaška muha mu dela veliko preglavico. Strah in groza popade gospodarja, kedar vidi, da se pašniku ali polju približuje cel oblak muh, ker ve, da mu niti kuga ne more več škode napraviti. Žival se vznemiri in beži kot besna naravnost v hlev, a kmet hiti z vozom v vas domov, da se zapre muham. Kar ne more o pravem času pobegniti krvopijkam, žalostno pogine. Muhe se pokažejo nenadoma, niti je kdo videl njihova jajčeca niti zalego, in vendar jih je toliko, da vse pleše pred očmi.

Na desnej obali Donave, v Srbiji, vzdiga se na strmih vapnenih skalah starodavni Golubac, okoli katerega se suče najstarejša pripovedka o postanku te muhe. Kakor na mnogih drugih krajih, tako je tudi tu voda izprala in napravila v vapnenih skalah prostorne jame in votline, a narod je več potov videl, kako se na teh zijalih pokazuje grozna množina muh, in zato je menil, da so se muhe v skalah izlegle, in od tega je muha dobila svoje znanstveno ime. Slaba jabolka ne cepajo z dobrega drevesa, in zato je narod mislil, da je samo nadloga mogla nadlogo na dan spraviti. Zmaj, ki ga je sv. Jurij ubil, pripoveda srbsko ljudstvo, leži pokopan pod Golubcem, ali ga zloba in mržnja še ni minila, zato izmetava vsakojaki gnus, strupene kače in nesrečne muhe. Če tudi niso mnogi verovali v zmaja, vendar so bili te misli, da se muha v podzemeljskih votlinah koti, in šli so dosta potov zazidavat zijala na votlinah pod Golubcem. Voda je zidove zopet podrla, in če tudi bi jih ne bila, muh bi bilo kakor popreje. Na drugih mestih so

kadili votline z dimom in zijala zazidavali, pa je vse bilo prazno delo, ker se muhe ne ležejo v votlinah, kakor hočemo skoro izvedeti, temveč v vodi kakor komarji.

Pozneje so osledili sila jajčec v potokih, kateri se blizu Golubca v Donavo izlivajo, in bili so te misli, da so to jajčeca golubaške muhe, in srbska vlada je koj ukrenila, da se ti potoki vsakega leta morajo očistiti. Slučajno se je pripetilo, da je bilo manj muh, in zato je srbska vlada naprosila ogrsko vlado, da dade tudi ona svoje potoke ob Donavi čistiti. Ogrsko ministerstvo je poslalo na to dr. Tömösvary-a v Podonavje, da izve od veščakov, kako bi trebalo proti muhi postopati. A Tömösvary je spazil, da jajčeca, katera so po srbskih potokih nabirali, niso bila od golubaške muhe, temveč od neke druge čisto nedolžne muhe. Pri tej priliki je spisal Tömösvary celo povest golubaške muhe, v katerej je zbral starejša iziskavanja in svoja zapažanja.

Rojstni kraj golubaške muhe je v Ogerskej in v Srbiji. V enem in drugem kraju so bistri potoki, kateri se v Donavo izlivajo, in kjer se muha koti. Ogerka zibelka muhi je v temeškem Banatu v potokih Črna, Bega, Tamiš, Karas, Nena in v vseh njihovih pritokih, in obzeza površje 10.000 četvernih kilometrov. V Srbiji obzeza zibelka muhe 12000 četvernih kilometrov, in sicer potoke Timok, Peko, Mlavo in Moravo. Tu se vse muhe izležejo in od tu jih veter raznaša v groznej množini na vse strani. Tu ni nobenega potočiča z bistro vodo, kjer ne bi našli jajčec ali zalege golubaške muhe.

Kakor je golubaška muha velika preglavica, vendar je zelo drobna stvarica. Dolga je 2 do 2 1/2 milimetra. Podobna je močno naši hišnej muhi, in zato jo ljudstvo muha imenuje, da si je v bližnjem rodu s komarji, kakor s pravimi muhami. Kakor pri komarjih in moskitih, tako je tudi pri golubaški muhi vse zlo na samici. Ona bode in kri sesa, ona se v roje zbira, da odnese nesrečo tudi v druge kraje. Samci so nedolžni, oni ostajajo doma ob potokih in nekaj samic ž njimi. Kar z roji odleti od hiše na potv daljne kraje, tisto se navadno ne vrača več, popade in pogine. Samice, katere so s samci doma ostale, polagajo jajčeca od konca maja do polovice junija. Poiščejo brzih in bistrih potokov za svoje potomstvo, a beže od motnih voda in večjih rek. Vele, da samica položi 5.000 do 10.000 jajčec. Ako je to res, potem nam je jasna tolika množina muh. Jajčeca polagajo samice v kepe po kamenju, ki je voda moči, in po rastlinah, katere se vode dotikajo. Vsako jajčice je tako drobno, da je človek niti ne vidi, a cela kepa se nam prikazuje kot belkastorumen sluz. Preden se iz jajčeca izvali ličinka, preteče po tri tedne, kakor je vreme, hladnejše ali toplejše. Ličinka je zelo drobna, in mora svoj čas v vodi preživeti. Na dolenji strani ima izrastek kot nogo, s katerim se prijema ob raznovrstne predmete v vodi. Ličinka raste od dne do dne, in se štirikrat prelevi. Med tem preide 6 do 8 tednov in ličinka je gotova, da se

zaprede; to se zgodi v avgustu ali septembru. V ta namen odbere na kamnu ali rastlini kar je moči pripravno mesto, kjer je tok vode ne more toliko iznemirjati, in tu sprede trdo hišico, v katerej buba jeseni počaka in zimo prespi. Zapredek ta je kakor kakov naprstek, ki je zgoraj odprt, dočim je z dolenjo stranjo pritrjen. V zapredku se ličinka še jedenkrat izsleče, in potem je buba gotova, pa se v zapredku ne miče in ne hrani, temveč kot v mrtvilu zimo prespi. Kedar spomladi v aprilu začne solnce prigravati, prileze iz zapredka gotova muha. Čim se jej na solncu posuši životek in raztegne krila, zleti koj, da poišče tovaršic, s katerimi hoče odleteti na krvavo delo. Enega leta jih je cele roje, drugega leta jih ni toliko. Kedar je poletje deževno, da se potoki niso presušili, potem pa mehka zima in toplo poletje, takrat je muh, da vse pleše. Kedar pa se po letu potoki posuše, in potem spomladi pritisne hladno deževje in mraz, ali celo sneg, potem je malo zalege. Domačini pripovedajo, da se pod konec maja in na početku junija pojavijo po dva, tri nova pokolenja. Res je, da v tem času prihajajo novi roji, ali to so vedno tiste muhe, katere so se že prešlega leta rodile, pa so se v razvoju zakasnile. Ti poznejši roji so vselej slabejši, pa zato tudi manj škode napravljajo.

(Dalje prihodnjič.)

Narodno-gospodarske reči.

Trgovinska in obrtniška zbornica.

C. kr. generalna direkcija avstrijskih državnih železnic je trgovski in obrtniški zbornici naznanila naslednje:

Društvo potujočih avstro-ogerskih kupčevalcev na Dunaji je prosilo, da bi c. kr. generalna direkcija avstrijskih državnih železnic dovolila, da bi se v bodoče smeje firme zaznamenovati na notranji strani vzorčnih kovčegov in sicer zaradi kupčijske tajnosti, ki je potrebna v trgovskem prometu.

Tej želji ni mogoče ustreči, ker je obstoječa naredba neogibno potrebna zaradi natančne kontrole in zato da je soglasje z legitimacijskimi kartami na mah razvidno. Pač pa se dovoljuje, da sme na vnanji strani kovčegovi napisana firma, s katero se razumeva celo ime, a ne samo kako znamenje, pokrita biti s kakim lahko privzdignim zatikom, priklopkom ali enakimi rečmi.

Nadalje se naznanja, da mora pristojna trgovska in obrtniška zbornica vselej potrditi legitimacijo, in vsled tega vzorčni kovčegi tujezemskih kupčijskih potovalcev nimajo prevoznih polajšil, zato se tudi ne smejo dati takim potovalcem legitimacijske karte.

VIII. Gospod zbornični svetnik, Vaso Petričič, poroča o dopisu trgovske in obrtniške zbornice v Opavi zarad obligatorične vpeljave trgovskih razsodišč. Ta zbornica je z ozirom na to, da je ob sedanjem civilno-

pravnem postopanju jako težavno dognati pravdo svojo, in ker občinstvo vedno bolj in bolj zahteva, da se ta neprilika novodebnemu prometu primerno odpravi, sprožila misel, da bi se napravila trgovska razsodišča za trgovske pravde do 1000 gld. av. velj. po mestih, ki štejejo po 5 ali več tisoč prebivalcev.

Nedostatke in neugodnosti sedanjega postopanja v trgovinskih rečeh je Opavska zbornica razložila v svojem dopisu, načrtala in pojasnila glavna vodila zakonu o trgovskih razsodiščih ter prosila, naj zbornica blagovoli podpirati težnje za ustanovitev trgovskih razsodišč. Tem potom je lahko doseči hitrejše in cenejše sodstvo, za to je sprožena misel Opavske zbornice ozira in podpore vredna.

Ker je torej nujno potrebno, da se izda tak zakon, predlaga poročevalec v odsekovem imenu: Častita zbornica naj se pridruži težnjam Opavske zbornice za napravo trgovskih razsodišč.

Gospod zbornični svetnik Fran Omersa podpira odsekov predlog in pristavlja, naj bi se trgovska razsodišča tako vredila, da bi veljala za vse protokolirane tvrdke.

Gospod zbornični svetnik, Karol Luckmann, je pa mnenja, naj bi se izrekla zbornica za to, da se taka razsodišča napravijo v tistih mestih, katera štejejo vsaj tisoč prebivalcev.

Gospod zbornični svetnik, Anton Klein, vpraša, ali bodo ta razsodišča veljala tudi za obrtnike.

Gospod poročevalec Vaso Petričič ne ugovarja, da bi se trgovska razsodišča ne razširila in tedaj tudi ustanovila tam, kjer je manj prebivalcev, kakor 5000, omenja, da bodo ta veljala tudi za one obrtnike, kateri se po zakonu prištevajo k trgovcem, ali prevdariti je pa treba tudi to, da se trgovska razsodišča morejo vendar le v tistih krajih ustanoviti, kjer je zadostno število trgovcev. Z ozirom na to nasvetuje, naj zbornica pritrdi predlogu odsekovem in dostavi še to, naj bi razsodišča tudi v mestih napravila, katera štejejo manj kakor 5000 prebivalcev, ako je z ozirom na število trgovcev mogoče. — Ta predlog se sprejme.

IX. Gospod zbornični svetnik, Karol Luckmann poroča o dopisu deželnega kulturnega sveta nadvojvodine Gornjeavstrijske, da se odpravijo neprilichnosti zakona o pristojbinskih polajšilih, kadar se kak novčni dolg preobrne. Ta kulturni svet je visokemu c. kr. finančnemu ministerstvu izročil vlogo, v kateri kaže na oškodbo manj imovitih zemljiških posestnikov, provzročeno z zakonom o konvertovanji z dne 9. marcija 1889. l., drž. zak. št. 30, ter prosi, da bi se zaradi odprave teh neprilik kar najbrže mogoče predložil zakon, da imajo stranke pravico do pristojbinskih polajšil, določenih v zakonu z dne 9. marcija 1889. l., drž. zak. št. 30, ob konvertovanji ali premeni novčnih dolgov tudi tedaj, kadar vzprejmo hipotekarni zajem zaradi premene katerega hipotekarnega dolga tudi pri kakšnih drugih nego